

Radu PĂIUȘAN
(Universitatea de Vest
din Timișoara) | **Activitatea comunistă
în sud-vestul României
în noiembrie 1944**

Abstract: (Communist activity in south-western Romania in November 1944) In November 1944, communist activity continued along the same lines, infiltrating or organizing new methods of action. P.C.d.R. it remains, in this area of the country, in the background, proposing to coordinate, from the shadows, certain institutions, although, at the regional level, it remains an insignificant political organization. The Banat communist press attacked the National-Peasant Party, criticized the Romanian citizens who helped the German prisoners, was concerned with the fall of the Sănătescu government and the installation of a cabinet of the National Democratic Front, the purification of the central and local administration, the ownership of the peasants, etc.

Keywords: *Communist Party, Social Democratic Party, National Democratic Front, Romania, Banat.*

Rezumat: În luna noiembrie 1944, activitatea comunistă continuă pe aceleași coordonate, de infiltrare sau organizare a unor noi modalități de acțiune. P.C.d.R. rămâne, și în această zonă a țării, în plan secund, propunându-și să coordoneze, din umbră, anumite instituții, deși, la nivel de regiune, rămâne o organizație politică insignifiantă. Presa comunistă bănățeană ataca Partidul Național-Țărănesc, critica cetățenii români care ajutau pe prizonierii germani, se preocupa de căderea guvernului Sănătescu și de instalarea unui cabinet al Frontului Național Democrat, epurarea administrației centrale și locale, împrăștierea țăranilor, etc.

Cuvinte-cheie: *Partidul Comunist, Partidul Social-Democrat, Frontul Național Democrat, România, Banat.*

Sunt publicate atacuri tot mai dese la adresa P.N.Ț. Presa comunistă bănățeană atacă organul de partid timișorean al P.N.Ț., *Vestul*, care publicase lista membrilor comisiei de presă a național-țărăniștilor. Aceștia erau I. Vânătu, dr. I.C. Subțire, D. Burdia, Teodor Bălaș etc. Declară că ei îi compătimesc pe Vânătu și Subțire, pentru colaborare, și nu era de mirare că peste aceștia trece Liviu Jurchescu, fostul consul, la Oradea, al României legionare (*Luptătorul Bănățean*, Timișoara, anul I, nr. 39, 1 noiembrie 1944, p. 2).

Sunt criticați și cetățenii români care ajutau pe prizonierii germani. „Prin aceste localități, când au trecut prizonierii germani, soldații aceleiași armate distruse, care au bombardat Galațiul, Aradul, Timișoara, Bucureștiul, au incendiat Brăila, reprezentând, sută la sută, civilizația spiritului hitlerist, unii cetățeni ai acestor orașe n-au văzut, în ei, dușmanii poporului român, ci i-au îndopat pe «săracii prizonieri» cu alimente, prăjituri,

țigări. Astfel de caritate este foarte prăpăstioasă și acei care merg cu ea, cu toate că duc, cu ei, firma filantropiei, realmente nu fac altceva decât agită stindardul fascismului” („Lupul își schimbă părul, dar năravul ba! Masca fascismului se schimbă mereu”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 39, 1 noiembrie 1944, p. 3).

„Mila față de ucigașii în masă, bandiți și de elementele cele mai murdare ale omenirii este identică cu sprijinirea fascismului. De cine să ne îndurăm noi, oare? De cei pentru care a sângerat tineretul român, care ne-au furat totul, pentru care ni s-au bombardat orașele?... Milă pentru cei care au vrut să aducă spiritul evului mediu în Europa și care, atâta timp în porumbiștile și pădurile Banatului, n-au încetat de a ucide soldați români? Este datoria noastră să aruncăm, din viața publică, pe toți acei care, cu lozinci mincinoase de «caritate», vor să ne îmbete. Ei nu sunt altceva decât lupi îmbrăcați în piele de oaie.” („Lupul își schimbă părul, dar năravul ba! Masca fascismului se schimbă mereu”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 39, 1 noiembrie 1944, p. 3).

Aviația germană continua să bombardeze, ca represalii, orașul Timișoara. Trei valuri de avioane hitleriste au trecut, în mai multe rânduri, pe deasupra orașului, lansând bombe asupra centrului, încercând să terorizeze populația civilă. Au fost vizate, în principal, hotelurile „Savoy”, „Carlton”, localul Uniunii Patriotilor și al Apărării Patriotice. Au fost lansate bombe și în Piața Libertății, vizând Primăria. „Dar mișelescul atac n-a reușit să provoace decât pagube în clădirile particulare și victime în rândurile populației civile. Printre obiectivele de război ale teroriștilor nemți au fost catedrala din Cetate și spitalul de copii” (Gomboș 2018, 17-37).

„Cerem, imediat, arestarea tuturor hitleriștilor, fasciștilor unguri și a legionarilor, complici ai bandiților care continuă, și acum, măcelărirea populației noastre civile” („Un nou bombardament terorist asupra Timișoarei”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 39, 1 noiembrie 1944, p. 4.)

Răspunderea pentru pagubele provocate de acest bombardament este pusă pe seama celor care nu doreau un nou guvern. „Toți cei care împiedică formarea noului guvern, care să reprezinte forțele adevărat democratice, toți cei care lasă agenții fasciști și profasciști să acționeze liber, toți cei care împiedică ca poporul să poată contribui la terminarea grabnică a războiului, își au propria lor răspundere în atacul terorist de luni seara” („Un nou bombardament terorist asupra Timișoarei”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 39, 1 noiembrie 1944, p. 4).

Acum, principala preocupare a comuniștilor, inclusiv a celor bănățeni, era căderea guvernului Sănătescu. Astfel, la Reșița, peste 7.000 de cetățeni – conform presei comuniste – au luat parte, duminică, la marea adunare populară, convocată de F.N.D. Iosif Mustețiu a deschis adunarea în numele Consiliului F.N.D., iar în numele sindicatelor au vorbit Popeț și Hromadka, în numele U.P. – Mihail Munteanu, iar în numele femeilor patriote a salutat adunarea prietena Perian. Puică Vasile a vorbit în numele Frontului Unic al Tineretului. Iosif Mustețiu a reprezentat P.S.D.-ul, iar în numele Partidului Comunist a vorbit Ilie Drăgan. („Guvernul trebuie doborât. Mii de

bănățeni au manifestat, duminică, pentru un guvern al F.N.D.”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 1).

Și la Ferdinand, ziua de duminică a fost zi de sărbătoare pentru populație. „La întrunirea convocată de F.U.M. au luat parte muncitori și țărani din Ferdinand, precum și delegați din împrejurimi, cetățenii din Ferdinand așteaptă, de două luni, să se facă dreptate în țara aceasta”.

„Când s-au intonat imnurile român, sovietic, englez, american și Marseilleza – muncitorii, în mod disciplinat, grupați în coloane și demonstrând în contra fascismului și guvernului care nu vrea să plece, au trecut prin fața comandamentelor militare sovietice și române, manifestându-și simpatia față de cei care luptă pentru România liberă și democratică” („Guvernul trebuie doborât. Mii de bănățeni au manifestat, duminică, pentru un guvern al F.N.D.”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 1).

După aceea, manifestații au trecut în fața Casei Muncitorilor, iar adunarea a votat, în unanimitate, o moțiune în care cere „plecarea imediată a acestui guvern, care se cramponează de fotoliile ministeriale și, înfierând atitudinea antipopulară și antidemocratică a aceluia care împiedică formarea noului cabinet, cer un guvern al F.N.D., reprezentantul tuturor partidelor democratice” („Guvernul trebuie doborât. Mii de bănățeni au manifestat, duminică, pentru un guvern al F.N.D.”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 1).

Pentru același obiectiv – guvern F.N.D., „la Bocșa Română, trei mii de cetățeni, muncitori și țărani, au cerut plecarea guvernului reacționar și înlocuirea lui cu un guvern al F.N.D. Întrunirea, convocată de organizațiile politice și patriotice din F.N.D., s-a ținut în sala mare a Casei Muncitorilor din localitate. A fost deschisă de Constantin Jumanca. Primul care a luat cuvântul a fost Antalag Petru, în numele Sindicatelor Unite. «Ridicarea la luptă a poporului a fost singurul mijloc eficace prin care lupta împotriva hitlerismului poate fi dusă la bun sfârșit. Cu forțe unite să luptăm pentru îndeplinirea tuturor revendicărilor clasei muncitoare, revendicări înscrise în Platforma F.N.D.»” („Guvernul trebuie doborât. Mii de bănățeni au manifestat, duminică, pentru un guvern al F.N.D.”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 1).

Prietenul Mureșan Nicolae, în numele U.P., a arătat că guvernul de azi era împotriva intereselor poporului. „Prin demisia lui Pătrășcanu și Titel Petrescu a fost demascată politica reacționară a acestui guvern. În consecință, Mureșan declara că voiau un guvern în care să fie reprezentate toate organizațiile politice democratice. Orice guvern, care ar lua ființă fără reprezentanții acestor organizații, nu ar avea sprijinul maselor” („Guvernul trebuie doborât. Mii de bănățeni au manifestat, duminică, pentru un guvern al F.N.D.”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

Din partea P.S.D. a luat cuvântul Jumanca, care a arătat că actul de la 23 august era sabotat de guvern. „Un guvern care a avut, drept ministru, pe Potopeanu, criminal de război, care are pe Aldea la Interne, nu mai putea rămâne în fruntea țării. Numai un

guvern care să aplice Platforma F.N.D. poate scoate țara din haosul în care a fost târâtă de regimul antonescian” („Guvernul trebuie doborât. Mii de bănațeni au manifestat, duminică, pentru un guvern al F.N.D.”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

Ioan Prică a vorbit în numele U.T.C.-ului, arătând situația nenorocită a ucenicilor și tinerelor calfe de la U.D.R. (Zahiu 1971, 90-115) Se impuneau măsuri grabnice pentru salvarea lor.

Surulescu Mihai, muncitor de la U.D.R., a vorbit nu numai muncitorilor de la Reșița, arătând că, „în administrația U.D.R.-ului, funcționează aceiași zbiri care au terorizat muncitorimea, în timpul regimului de teroare al lui Antonescu”, iar Gilbert a adus salutul Comisiei de Organizare a Sindicatelor Unite. „Guvernul antipopular de astăzi – declară acesta – compromite și sabotează efortul de război și, prin Aldea, împiedică poporul să se organizeze, să-și aleagă reprezentanți din popor”, și, în consecință, guvernul trebuia alungat și cerea un guvern care să fie din popor, pentru popor („Guvernul trebuie doborât...”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

În încheierea întrunirii, Jiva a luat cuvântul din partea Partidului Comunist: „Ne-am adunat aici, pentru ca să arătăm hotărârea noastră de luptă pentru un guvern F.N.D. Toate forțele democratice cinstite trebuie să se unească, într-un singur front de luptă pentru răsturnarea clicii guvernamentale de azi. Greșelile democrației din trecut au împins țara în tabăra lui Hitler. Aceste greșeli nu mai trebuie repetate. Unitatea noastră de azi va veghea și va demasca orice încercare de a înșela poporul” („Guvernul trebuie doborât...”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

În finalul întrunirii a fost votată o moțiune, în care „Adunarea Populară din Bocșa Română a aderat, cu însuflețire, la Platforma F.N.D.” („Guvernul trebuie doborât...”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

Și la Caransebeș, mii de cetățeni au manifestat, duminică, împotriva guvernului care îi compromitea în fața națiunilor iubitoare de libertate. „Cetățenii din Caransebeș au cerut, cu hotărâre, înlăturare guvernului și uneltelor lui din administrația orașului și mărirea efortului de război, pentru distrugerea definitivă a tiraniei hitleriste. «Numai un guvern poate realiza aceste imperative imediate ale poporului român»” („Guvernul trebuie doborât...”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

Ziua de duminică a fost o zi de sărbătoare și la Ferdinand (azi, Oțelu Roșu – n.n.), pentru populația din zonă. La întrunirea convocată de către F.U.M. au luat parte muncitorii și țăranii din Ferdinand, precum și delegații din împrejurimi. („Guvernul trebuie doborât...”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

La această adunare, printre altele, au fost amenințate, cu răspunderea, partidele istorice. Se specifică dorința cetățenilor din localitate, care „așteptau, de două luni, să se facă dreptate în țara aceasta. Partidele care sprijină, în mod constant, acest guvern și uneltelor lui criminale, vor avea de dat socoteală pentru atitudinea lor. Ele au mai sabotat, odată, concentrarea tuturor forțelor democratice și o sabotează și azi”. În

consecință, cereau „imediată înlăturare a guvernului antipopular de azi și înlocuirea lui cu un guvern care să ducă la îndeplinirea năzuințelor poporului, cuprinse în Platforma F.N.D.” („Guvernul trebuie doborât...”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

Comuniștii bănățeni au protestat și împotriva scumpirii hârtiei de tipar, acuzând guvernul că este dușman al culturii. Ei catalogau decizia Consiliului de Miniștri (aceasta era denumirea oficială a guvernului – n.n.) de a aproba scumpirea, cu aproape 60%, a prețului hârtiei, ca ultima verigă în lanțul de măsuri reacționare luate de acesta. Scumpirea prețului hârtiei urmărește să îngreuneze acțiunea presei de ridicare a nivelului cultural și politic al poporului, acțiune care stă la baza oricărui regim sincer democratic. În numele sutelor de mii de muncitori, țărani și intelectuali (acum, comuniștii aveau nevoie să vorbească și în numele lor – n.n.), care își reduc, zilnic, din hrana lor, pentru ca să cumpere o gazetă sau o carte, *Luptătorul Bănățean* protestează împotriva măsurii și chemau pe toți cititorii lor, chemau pe toți democrații sinceri să înfiereze hotărârea guvernului, care s-a dovedit, odată mai mult, un instrument al reacționarilor obscuranțiști și a cartelurilor, lacome de câștig („Guvernul, dușman al culturii”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 1).

Pentru a-și atrage țărani de partea lor și a lovi în P.N.Ț., comuniștii bănățeni insistă pe ideea împrumutării țăranilor. Ei atacă pe Al. Jebeleanu, pe atunci redactor la oficiosul P.N.Ț. din Banat, ziarul *Vestul* (Păiușan 2013, 53) care publicase, în respectivul ziar, un articol intitulat „Împrumutarea țăranilor”, articol care era taxat ca o apărare a punctului de vedere național-țărănist, în materie de expropriere rurală, și o replică la observațiile critice formulate în articolul lor precedent („P.N.Ț. și împrumutarea țăranilor”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 2).

În concepția comuniștilor, împrumutarea nu putea fi amânată, iar Al. Jebeleanu voia să demonstreze că împrumutarea țăranilor trebuia amânată. Acesta dezvolta un singur argument, care putea pretinde o considerație atentă: riscul că, printr-o împrumutare imediată, producția agricolă va scădea, iar economia națională să sufere, fiindcă proprietarii expropriați, pe lângă un sistem și plan de cultură, au vite și unelte de muncă, precum și sămânță, pe când țăranul sărac, avizat la împrumutare, nu numai că nu le are, dar nici nu i se pot procura imediat, din cauza condițiilor grele vizate de război. În consecință, terenurile expropriate vor fi lucrate cu unelte mai rudimentare decât înainte, putând fi chiar nelucrate, ceea ce va determina scăderea producției agricole („P.N.Ț. și împrumutarea țăranilor”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 2).

Comuniștii doreau să confişte inventarul agricol al marilor proprietari și să îl repartizeze țăranilor săraci. Deci, pentru utilizarea imediată a acestora, articolul V, aliniatul b, din programul F.N.D. prevedea procurarea de inventar agricol, pe seama marii proprietăți și a statului. Deci, odată cu exproprierea terenurilor se vor expropria, în folosul împrumutării, o parte din inventarul agricol al moșierilor, o parte proporțională cu cuantumul expropriat. Această operație se va aplica, firește, în cazurile

când proprietarul dispune de un utilaj țărănesc divizibil. „În spiritul proiectului de program al F.N.D., utilajul boieresc urmează să fie aplicat și la cultivarea loturilor de împrăștiere, sub conducerea unui comitet sătesc” („P.N.Ț. și împrăștierea țăranilor”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 2).

„Or, dl. Jebeleanu – scrie cotidianul comunist bănățean – socotește că boierii nu au nimic cu patriotica datorie de a menține nivelul producției agricole, aceasta trebuind să fie îndeplinită, exclusiv, prin suferințele și sacrificarea celor săraci și fără pământ. De prisos să intrăm în detalii cu privire la procurarea semințelor, care, mai ales acum, când nu s-a făcut export, se găsește din belșug în magazinele moșierilor, de unde să se distribuie la țărani. În concluzie, amenințarea cu prăbușirea producției agricole, în urma unei exproprieri rurale, rămâne o simplă gogoriță, bună să sperie pe cei neorientați în realitățile agrare. Că moșierii bat monedă sunătoare din ea (sic!) e foarte firesc, căci interesul lor este să amâne și să saboteze exproprieră. Numai că și țărani au un cuvânt de spus în această chestiune” („P.N.Ț. și împrăștierea țăranilor”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 2).

Jebeleanu mai era învinuit, de presa comunistă, că el găsește că nu este oportun să se facă exproprieră acum, când iarna bate la ușă. „Luăm, deci, la cunoștință, dimpreună cu țărani care așteaptă lucrul ogorului. Firește că doar nu le pasă, promulgă decrete de împrăștiere. Fiindcă, pe vremea rea, ei nu se pot deplasa la Minister, ca să-și primească pachetele cu loturi. Dar acolo unde Jebeleanu se întrece și pe sine este în argumentul final: «țărani noștri vrednici sunt mobilizați, luptă alături de armatele aliate pentru distrugerea hitlerismului. Pe cine, deci, să-l împrăști-rești, cine să lucreze pământul venit pe neașteptate, câinii care urlă a pustietate?»” („P.N.Ț. și împrăștierea țăranilor”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 2).

„Într-adevăr, închipuiți-vă pe soldatul nostru, să afle – pe front – că au fost împrăștiți. Mai ales că loturile cad pe neașteptate, adică «pleașcă». Cine să le ia în primire, cine să le muncească? Căci soldații noștri nici nu au familii, deoarece, după cum știm cu toții, ei nu se recrutează din civili. Și, în timp ce Jebeleanu și alți scribi ai P.N.Ț. inventează subterfugii de acest fel, pentru a obține amânarea împrăștiării, moșierii din acest partid nu cruță niciun mijloc ca să-și salveze moșiile. Recurg, în acest scop, la cele mai «patriotice» acțiuni, vând sau camuflează, prin vânzări fictive la prieteni, părți importante de terenuri, pentru ca exproprieră să nu-i apuce cu întindere peste 50 ha. În felul acesta vor să saboteze împrăștierea țăranilor, defăimându-i sensul în special. Apoi, pe zi ce trece mai îndrăzneți, sabotează muncile agricole, sperând pe țărani cu rechiziționarea vitelor de muncă, de către armata sovietică, dacă le scot la lucrul ogorului. Firește că lor nu le pasă dacă țara e înfometată sau pierde recolta... numai hambarele și pungile lor sunt pline din trecut” („P.N.Ț. și împrăștierea țăranilor”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 2).

Jaful și crimele făcute de germani, chiar împotriva conaționalilor lor, sunt, și ele, prezentate: „Ce a rămas după ce au trecut hoardele teutone prin orașul Jimbolia?

Prăpăd, lacrimi, moarte. Opt patrioți au plătit, cu viața lor, faptul că au fost, întotdeauna, luptători neînfricați împotriva barbariei hitleriste” (Marin, Oancea 1971, 285-327).

Înmormântarea care s-a făcut, în prezența a peste 5.000 de oameni, a fost oficiată de trei preoți. „La căpătâiul celor care ne-au părăsit, pentru totdeauna, a vorbit membrul de partid Covaci, din partea organizației antifasciste din Jimbolia, Fieru Constantin de la U.P., Mayer și Cocoș de la social-democrații din Timișoara și, din partea P.C., Gavrilenco” („Pe unde au trecut hitleriștii. Înmormântarea victimelor terorii hitleriste din Jimbolia”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 2).

Acesta a spus, cu durere, că aduce ultimul salut, din partea Partidului Comunist, acelor tovarăși care au plecat din rândurile lor, pentru totdeauna. „Ei n-au plecat fiindcă n-au mai avut zile de trăit, ci au plecat fiindcă au fost uciși de bandiții lui Hitler. Fiara fascistă, lovită de moarte de loviturile armatei roșii, în retragerea sa disperată, încearcă să distrugă și să ucidă pe toți acei care refuză să se facă uneltele ei. Rezistența lor i-a costat viața. Noi – declara Gavrilenco – nu vom uita, niciodată, faptele făcute de tinerii hitleriști și îi vom răzbuna pe tovarășii noștri („Pe unde au trecut hitleriștii. Înmormântarea victimelor terorii hitleriste din Jimbolia”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 2). „ Cei ce au luat cuvântul de adio, au arătat lupta dispăruților, demascând atitudinea de sprijinire și de participare, la crimă, a hitleriștilor din Jimbolia. Un tovarăș a arătat cum au fost maltratați și măcelăriți acești patrioți. Mulțimea plângea... cu hohote” („Pe unde au trecut hitleriștii. Înmormântarea victimelor terorii hitleriste din Jimbolia”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 2).

Comuniștii încercau să atragă, de partea lor, mai ales tineretul mai puțin educat. Este cazul și tinerilor ucenici bănațeni. Ei reliefau că, prin lungirea timpului de ucenicie la patru ani, regimul fascist a aruncat tinerii muncitori în ghearele exploatării. Sub pretextul că ucenicii învață meserie, li se plătește un salariu care depinde de bunul plac al stăpânului. În cele mai multe locuri, acest salariu nu trece de 800 de lei săptămânal. Lucrează ca și muncitorii calificați, în plus sunt obligați să facă toate muncile de corvoadă. Din salariile de 6 lei pe oră, pâinea goală nu și-o pot cumpăra. „Chiar și astăzi vin plângeri din partea ucenicilor, că sunt bătuți ca niște câini înfometați, apoi și sunt obligați de către patron, care, acum, sabotează producția, sub motivul că n-au bani și materiale”.

În consecință, ei cereau desființarea sclaviei muncitorilor, curățirea tuturor resturilor de fascism, salariu egal la muncă egală, tratament omenesc pentru ucenici și condiții de muncă pentru întregul tineret muncitoresc („Ucenicii luptă împotriva exploatării fasciste”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 2).

Ucenicii se organizau în sindicat, duceau lupta pentru nimicirea fascismului și pentru ridicarea muncitorului, în frunte cu tineretul comunist. Ei reprezentau o forță și vor lovi, în toate metodele de exploatare fascistă, cu ciocanul. „Cum au lovit muncitorii în carcerile lui Antonescu. Exemple: fabricile «Hammer și Ney», «Frații Friederich», «Boszak», «Dura», «Ilsa», «Texta», «Wantum», «Prima fabrică bănațeană de mănuși»,

«Szabatka», «Croitorie»... «Romitex», «Rosi», «Braun» – dentist, «Rami», «Dermata», «Goely Hemm», «Zikelli», «Măcelăria Avram», C.F.R., «Lenyö», «Helicon» și Căminul nr. 1. Tinerii organizați din aceste fabrici au luat parte la ședința sindicatului unic” („Ucenicii luptă împotriva exploatării fasciste”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 2).

Comuniștii bănățeni reușiseră, deja, să aibă o oarecare influență în anumite plăși bănățene. În această ordine de idei este și o scrisoare, scrisă de un grup de țărani din comuna Gătaia, o localitate cu o semnificativă populație maghiară (Bunescu 1982, 14-15).

În scrisoare se releva că, în această reședință de plasă (Gătaia era și una din reședințele celor 13 plăși pe care le avea județul Timiș-Torontal – n.n.), nu s-a schimbat nimic. „Hitleristul Opellts, subnotarul care a fost casierul organizațiilor hitleriste locale, este, și azi, în funcțiune. Hitleristul Römer umblă liber. Tirak și Deszö Lajos, care s-au dus către liniile germane, la Deta, acum au venit înapoi și umblă liber. Unul din ei s-a cerut voluntar în Armata Română, ca, sub scutul hainelor militare, să se ascundă de răspunderi. Hitleristul Neuram Gruter, care, sub dominația hitleriștilor, și-a făcut moșie mare și vilă, a plecat cu nemții... Comercianta hitleristă, care are «copiii la Hitler», iar unul a fost prins făcând spionaj, de către trupele sovietice, iar ea umblă liberă. Din ce cauză? Pentru că toate autoritățile locale sunt mânăjite, că șeful Postului (de jandarmi – n.n.) și al Secției... înțeleg să primească fel de fel de cadouri și bacșiș, în schimb știu să terorizeze, cu vechile metode fasciste, oameni pașnici și cinștiți. Așa ne susțin pe noi, săracii? Apărând pe toți legionarii, fasciștii, hitleriștii și hoții. Noi vedem că ei lucrează sub o pălărie, tot ca pe vremea lor. Noi știm cum putem să curmăm aceste rele. Numai organizați” („Ne scriu țărani. Domnii fasciști din comuna Gătaia”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

„La noi sunt o serie de abuzuri – se subliniază în scrisoare –, pe care noi le vom demasca și ticăloșii vor fi judecați de Tribunalul Poporului... Când a fost totul evacuat, a fugit șeful de post și secție și ne-a lăsat, în sat, pe vreo câțiva civili, cu arme, ca să ținem rezistența; ne-au spus că, dacă vin înapoi, au să aranjeze pe hitleriști. De ce nu se iau măsuri? Noi cerem arestarea imediată a acestor hitleriști, fasciști și legionari, conform convenției de armistițiu, și curățirea întregului aparat de conducere de la noi. Știm că cioară la cioară nu-și scoate ochiul, dar să aibă grijă să nu ne luăm după ei și, atunci, nici picior de fascist nu mai scapă” („Ne scriu țărani. Domnii fasciști din comuna Gătaia”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

La fel, comuniștii cer schimbarea, cu orice preț, a autorităților din comunele județului Severin. Ei semnalează, în stilul lor caracteristic, că, în comunele învecinate, Teregova și Globucraiova, autoritățile fasciste au rămas la locul lor și vor să continue activitatea antipopulară. La Teregova au pus impozite grele asupra locuitorilor comunei, pentru construirea unui „Palat Administrativ”, în loc să se ușureze țăranilor investițiile pentru recolta anului viitor („Lupta țăranilor din Severin”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

„La Globucraiova, primarul Petru Veltănescu, agent hitlerist, vrea să împiedece organizarea țăranilor, cu mijloace teroriste legionare. Ion Gherescu, secretarul Frontului Plugarilor, a fost hăituit și bătut de către agenții plătiți ai primarului bătaș. Iosif Constantinescu îi ține locul” („Lupta țăranilor din Severin”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

„Metodele legionare ale primarului n-au putut împiedeca pe țărani, în voința lor hotărâtă de a apăra drepturile și interesele lor. Țăranii din sat au ales un comitet al Frontului Plugarilor, care a promovat nevoile țăranilor din Globucraiova. Comitetul a cerut ancheta Prefecturii, pentru verificarea administrației comunale, și s-au înființat formațiuni de luptă patriotice, pentru stabilirea ordinii în sat, tuturor antifasciștilor, pentru pedepsirea agenților hitleriști” („Lupta țăranilor din Severin”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

Și articolul din organul de presă comunist bănățean se încheia cu îndemnul de a alunga primarii antonescieni și să pună, în fruntea comunelor, reprezentanți adevărați ai plugărimii, care vor desființa și taxele ilegale și vor avea grijă de strângerea recoltei. („Lupta țăranilor din Severin”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 4).

Aviația germană continua să bombardeze localitățile bănățene. Împotriva acestor bombardamente a protestat și gruparea femeilor din Apărarea Patriotică, care „a luat la cunoștință, cu indignare și revoltă, de actul de teroare al hoardelor hitleriste”. În protestul lor se releva că „centrul frumos al orașului nostru este ruinat. Spitalele au fost bombardate și mulți răniți au murit. Cetățeni pașnici au fost uciși. Cine poartă vina? Oare numai bandiții înrolați în armata lui Hitler, sau și hitleriștii și legionarii din interior, care n-au fost, nici până astăzi, arestați și pedepsiți. Au știut, cu toții, că se va bombarda. Avem informații precum că unii dintre ei au aparate de radio, alții, și astăzi, țin corespondență cu Germania. Femeile hitleriste se mai adună și uneltesc contra statului. Prizonierilor sovietici, desculți, bolnavi și înspăimântați, nu puteai să le dai ajutor. Dar Nemții căzuți în prizonierat, acei Nemți care ne-au ucis frații, frații noștri, în lupta pentru apărarea orașului și care ar fi fost în stare să ne ucidă pe toți, cu ajutorul complicilor lor de aici, dacă glorioasa Armată Roșie n-ar fi sosit la timp, primesc, zi de zi, pachete cu alimente, îmbrăcăminte și încălțăminte. Noi nu avem destulă pâine pentru copiii noștri, nu știm cum îi vom trimite la școală sau la muncă, fiindcă sunt desculți și în zdrențe, iar pâinea noastră și a copiilor noștri continuă să hrănească pe dușmanii noștri de moarte” („Moarte bandiților hitleriști și legionari”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 5).

„Acum ne-am convins cine ne este prieten și cine ne este dușman. Astăzi, situația este clară pentru întreg poporul român. Hitleriștii sunt dușmanii noștri și ai omenirii. Ei întrebuințează, în lupta lor criminală, cele mai mârșave metode. Ei au întrebuințat spitalul «Notre-Dame» ca magazin pentru explozive. Acești pirați bombardează biserici, spitale și case de locuit. Iată, aceștia sunt cei care distrug, de natură barbară”

(„Moarte bandiților hitleriști și legionari”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 5).

„Însă, autoritățile noastre, nici acum, nu văd drumul democrației. În loc să-i scoată pe hitleriști, pentru curățirea minelor, îi scoate pe muncitorii din fabrici, stingherind producția. Iar cei vinovați trebuie să se înjosească! În numele tuturor femeilor și mamelor democate, patriotice, cerem fapte imediate. Cerem, până nu e prea târziu. Cerem, pline de indignare și revoltă, să plece guvernul. Să plece călăii neamului de la cârma țării” („Moarte bandiților hitleriști și legionari”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr.40, 2 noiembrie 1944, p. 5).

Deci, și femeile sunt folosite de către comuniști în lupta politică, ca orice element care le este favorabil. Femeile din A.P., fondată de către comuniști, declarau că voiau un guvern al F.N.D., format din unirea tuturor forțelor așa-zis democratice, care să ajute, din toate puterile, Armata Sovietică și Armata Română, zdrobind, cât mai grabnic, hitlerismul și voiau autorități locale care să curețe aparatul de stat și fabricile, orașul și regiunea de dușmanii poporului. Mai solicitau arestarea și judecarea imediată a tuturor hitleriștilor, oriunde sunt ascunși și chiar dacă poartă uniformă militară română. Finalul intervenției femeilor din A.P. era: „Moarte bandiților hitleriști și legionari” („Moarte bandiților hitleriști și legionari”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr.40, 2 noiembrie 1944, p. 5).

Comuniștii doreau să se infiltreze și chiar să conducă și învățământul superior din țară. Cotidianul comunist bănățean chiar solicita epurarea profesorului universitar dr. Horia Hulubei, rector al Universității din București, un savant de talie mondială și membru al Academiei Române (Rusu 2016, 782-783).

„Cunoscutul fost rector antonescian al Universității din București – scria organul de presă comunist bănățean – se izbește de consecințele josniciei lui. El a publicat, într-o gazetă din Capitală, o scrisoare în care câțiva profesori bucureșteni încercau să-l prezinte ca unul care a protejat mișcările de stânga din Universitate. Ziarul *România Liberă* a arătat cum numitul, în calitate de ambasador cultural al lui Ică (așa i se spunea lui Mihai Antonescu, și el profesor la Facultatea de Drept a Universității din București – n.n.), a toastat, la Berlin, în sănătatea marelui Führer cancelar, Adolf Hitler”. Mai departe s-a arătat cum, în unul din discursurile sale, a rostit fraza că «luptând alături de Germania, împotriva bolșevismului, poporul român este fericit că poate contribui la înfăptuirea unei Europe mai bune și mai drepte». Acestea țin, desigur, de arsenalul luptei ce a dus-o savantul Hulubei, pentru democrație și mișcarea de stânga” („În vederea epurării universitare”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 5).

„Noi, timișorenii, venim să completăm istoria zbuciumului său democratic. Într-adevăr, aici, la Timișoara, a reușit să ne plaseze, ca profesori în facultăți de științe, doi cunoscuți corifei legionari. Cum introducerea celui de-al doilea întâmpina rezistența Consiliului Facultății, el e socotit că protejează mișcarea de stânga, amenințând, prin complicele lui local, profesorul germanofil Ion Tănăsescu, pe contracandidatul

cunoscutului legionar, că, dacă insistă la concurs, s-ar putea lua în considerare că este comunist” („În vederea epurății universitare”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 5).

„Nu putem stăruii, acum, mai mult asupra personajului care a înfruntat Rectoratul Universității din București cu Președintele Consiliului de Administrație, a lui Göring (Panu 2014), la Reșița. Vom reveni la timp, atât asupra lui, cât și asupra complicelui lui, Tănăsescu, purtătorul de cuvânt al propagandei germane în Consiliul Facultății de Științe din Timișoara, proaspăt numitul decan al acestei facultăți, probabil în vederea epurății” („În vederea epurății...”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 5).

Organul de presă al Regionalei P.C.d.R. din Banat anunța că generalul Constantin Sănătescu a fost încredințat, de regele Mihai, cu formarea noului guvern, care va fi politic, cu participarea tuturor partidelor, adică P.N.Ț., P.N.L. și F.N.D., și că aceștia au căzut de acord cu principiile călăuzitoare ale noului cabinet. Erau în curs, încă, discuțiile referitoare la soluționarea unor chestiuni de detaliu. Noul guvern va fi format în cel mai scurt timp („Știri din țară. Generalul Sănătescu încredințat cu formarea unui guvern politic de concentrare democratică”, în *L.B.*, Timișoara, anul I, nr. 40, 2 noiembrie 1944, p. 6).

Comitetul Regionalei Banat al P.C.d.R. a ținut, în data de 3 noiembrie 1944, la Timișoara, o adunare a membrilor și candidaților de partid. Adunarea a fost prezidată de către Silaghi, Mogyorossy (Moghioroș – n.n.) Estera, Pirău, Gavrilenco și Kali. (Arhivele Naționale - Serviciul Județean Timiș, fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 37).

În deschidere a luat cuvântul comunistul Ioan Pirău, care a subliniat faptul că s-au adunat, într-o ședință plenară a partidului, atât membri ai partidului, cât și candidați de membri. „Până acum, P.C. a trebuit să lucreze sub pământ (adică în ilegalitate – n.n.). Azi, când partidul corespunde unui partid de guvernare, am hotărât să convocăm această adunare în urma insistențelor acelora care au înaintat cereri să fie membri de partid. P.C. nu înțelege să închidă porțile. Poarta e deschisă pentru fiecare muncitor cinstit, hotărât pentru luptă și care e convins de cauza P.C. Alegem un prezidium de onoare: tov. Stalin; din C.C. al P.C.d.R., Gheorghe Gheorghiu-Dej, Teohari Georgescu, Ana Pauker, Vasile Luca, Constantin Pârvulescu, Rangheț Iosif. Ca instructori din partea partidului: tov. Mogyorossy Estera, tov. Silaghi – din partea Comitetului Regional, și tov. Drăgan Ilie. Această ședință e organizată de Comitetul Județean: Pirău Ioan, Kali Ioan, Gavrilenco Nicolae, Maroczy Margareta, Ursache Petre, Bocasiu Iuliu, dr. Popovici Borislav și Obrad Comanov” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 37).

A urmat la cuvânt Silaghi, care a adus salutul Comitetului Regional și a declarat că se bucură că a ajuns la această ședință, fiindcă știe ce înseamnă a vorbi despre Partidul Comunist în ședință deschisă, venind acolo membrii de partid, cei care vor să fie în partid și diferiți oameni care știau ce înseamnă P.C. „Ținem să tragem (!)

diferența între P.C. și celelalte partide”, în măsura în care le permitea timpul, căci „despre P.C. se va vorbi în mai multe ședințe” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 37).

„Ne aflăm – sublinia Silaghi – în pragul zilei de 7 Noiembrie, acea zi care înseamnă o mare sărbătoare. Când vorbim despre 7 Noiembrie, trebuie să vorbim despre situația din Uniunea Sovietică. Dacă noi putem să ne adunăm, în această ședință convocată de P.C., astăzi, o datorăm, în primul rând, Partidului Bolșevic, ca organizatorul Armatei Roșii, înfăptuitorul a două revoluții, care a adus eliberarea poporului rus și a multor alte popoare din Europa. Despre Partidul Bolșevic din Uniunea Sovietică s-ar putea vorbi zile întregi. Ca să vorbești despre Partidul Bolșevic, trebuie să amintești de marele său conducător, Stalin” (Stalin 1948, 477-492).

„Noi, deși timpul este foarte scurt, nu putem să vorbim despre partid; totuși, vom aminti mai multe criterii caracteristice pentru Partidul Bolșevic. Dacă am putut să facem această adunare, apoi sigur că e o bucurie mare, fiindcă, timp de 20 de ani, P.C. a stat în umbră, într-o adâncă ilegalitate. Am trecut prin mari greutăți. Mărturie sunt morții noștri, miile de morți uciși în lupta de clasă. Amintim pe tov. Fucsel (Mauriciu – n.n.), apoi tov. Plăvăț de la C.F.R., fost partizan, tov. Szabo Arpad, omorât la Siguranța din Arad, după opt zile (corpul lui a fost strâns în șuruburi). Apoi, tov. Ocsko Terezia și avem, în alte regiuni, tovarăși care ne sunt dragi, tov. Bernat Andrei, Filimon Sârbu, Elena Sârbu, David Constantinescu, care au murit pentru poporul român, și mai ales pentru clasa muncitoare. Rog un minut de reculegere pentru aceștia. Prin greutăți mari a trecut P.C. în timpul dictaturii antonesciene. Însăși clasa muncitoare a avut foarte mult de suferit, în acest timp. În primul rând a suferit P.C., fiindcă cel mai mare dușman al partidului nostru era fascismul și dictatura fascistă care era la noi în țară. Au vrut să distrugă partidul nostru, dar nu au reușit. În expoziția aflată în această sală puteți vedea, în mică parte, prin ce metode a reușit partidul să trăiască, muncind subteran, cu închisorile pline de tovarășii noștri. Materialul nostru, totuși, a apărut și a ajuns la muncitori, și rămân mărturie cât de încercat este P.C. E o mărturie despre maturitatea acestui partid” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 37).

„Totuși, e o întrebare. Ce e, în definitiv, P.C. și care sunt caracteristicile lui, ce însemnătate are pentru clasa muncitoare, în primul rând. Acest lucru trebuie să fie clar în fața fiecăruia. P.C. e avangarda clasei muncitoare. El se deosebește profund de alte partide, care spun că servesc poporul sau clasa muncitoare. Noi știm foarte bine că, în fața muncitorimii și a poporului, vin oameni care se dau drept prietenii săi. Muncitorimea a văzut, pe spinarea ei, cine e dușmanul și cine e prietenul ei. A fost deșelată clasa muncitoare. Avea organizații sindicale și avea anumite libertăți, dar nu le-a putut păstra. Clasa muncitoare n-a urmat drumul trasat de P.C. și P.C. n-a fost destul de întărit” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 38).

„Care este rostul partidului nostru și acelora care susțin partidul nostru? Trebuie să ducă, în sânul clasei muncitoare, linia propusă de P.C., să mobilizeze masele largi în jurul platformei propuse de P.C. Aceasta e problema cea mai importantă. Mulți muncitori au rămas sub influența partidelor mic-burgheze, cred că politica e treaba guvernului. Dacă mai există acest lucru, trebuie să luptăm foarte hotărât împotriva lui. Ei spun că, în sindicate, să nu se facă politică. Noi știm, însă, că, în sindicate, trebuie să existe un regim democratic (adică comunist – n.n.). Până acum, când boierii (!) au vrut, au închis sindicatele. De aceea, e foarte important, pentru noi, că ce (!) guvern avem. Oamenii conducători din sindicate să fie comu-niști. Numai prin sindicate vom putea duce lupta mai departe. Trebuie să știe fiecare muncitor, să fie convins despre aceasta. Chiar în ultimul timp, au fost oameni în sindicate care au spus că n-ar trebui să vorbim despre Front și despre guvern. Acești oameni vin în sânul muncitorimii, ca să ne dezarmeze. Noi știm ce conducere trebuie să fie în stat. Muncitorimea nu trebuie să fie, întotdeauna, nicovala și ceilalți ciocanul. Eu nu cred aceasta. Aici vine rolul partidului nostru, să ducă o acțiune de lămurire a muncitorilor, cum poate muncitorimea să-și asigure o bucată de pâine mai mare? Numai în acest fel. Este o condițiune esențială, pentru cei care vin în P.C., să înțeleagă să fie în fruntea acestei lupte, căci, altfel, degeaba noi spunem că suntem un partid de avangardă. Aceasta e diferența dintre partid și muncitorime, căci parti-dul trebuie să fie în frunte, să fie gata de jertfă” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 38).

„Ca să fii membru de partid nu e ușor, sunt datorii grele, sutele de morți mărturisesc ce înseamnă să fii membru de Partid. Trebuie să facem, într-adevăr, totdeauna, opoziția noastră față de dușmanul de clasă. Între P.C. și partidele care pun un afiș afară, că de la ora cutare la ora cutare, e o mare diferență. Nu e ușor să ajungi în P.C., partid care a știut să organizeze ca România să iasă din război. Să fii membru în acest partid e mare cinste. Tov. Stalin scria, cu ocazia morții lui Lenin: «Noi, comuniștii, suntem oameni de o structură deosebită, suntem croiți dintr-un material aparte. Noi suntem acei care formăm armata marelui strateg proletar, armata tovarășului Lenin. Nimic nu este mai presus decât onoarea de a aparține acestei armate. Nimic nu este mai presus decât titlul de membru al partidului, fondatorul și conducătorul căruia e tov. Lenin»” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 38).

„Vedeți cu ce cuvinte arată tov. Stalin că P.C., ce fel de partid e. Oamenii trebuie să-și dea seama ce înseamnă a intra în partidul nostru sau în alte partide. Numai printr-o coeziune putem ajunge la țelurile noastre finale. Trebuie să cunoaștem sarcinile P.C. Sunt oameni care vin cu probleme radicale: comunism, revoluție etc. Ei vor să-și ascundă oportunismul lor. Noi trebuie să luptăm, acum, pentru Platformă în forul partidului; fără acest lucru, nu vom ajunge la socialism. Trebuie să înțelegem sarcinile actuale. Despre P.C. vom vorbi în mai multe ședințe, unde vom spune care sunt toate sarcinile sale. Oamenii care vor să lupte pentru clasa muncitoare trebuie să fie oameni luptători, disciplinați, care se subordonează politi-cului, plătesc cotizațiile regulat etc.

Deși avem pregătite mai multe lupte ca să vorbim, dar acum vorbesc despre lucrurile principale – afirma Silaghi” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 38).

O altă problemă adusă în discuție de liderul comunist era cea a naționalităților și a șovinismului, el însuși fiind etnic maghiar. „Aici e problema naționalităților – releva el. Nu poate să fie tovarăș cel care nu are, totdeauna, atitudine prietenoasă față de celelalte naționalități, de unguri, evrei și altele. Șovinismul nu aparține P.C. Noi știm ce a adus șovinismul clasei muncitoare. Dușmanii clasei muncitoare au ațâțat ura contra celorlalte naționalități. Și acum există, în ziarele profasciste, *Vestul* și altele, mârșave încercări de a rupe unitatea clasei muncitoare. Noi, însă, apărăm pe toți muncitorii cinstiți, indiferent de naționalitate. Aceasta este sarcina partidului nostru, să apărăm naționalitățile. Trebuie să știm că un popor care ține asupra alte popoare, nici el nu este un popor liber. E o chestiune vitală în Ardeal și Banat, e o Elveție aici. Noi trebuie să înțelegem popoarele conlocuitoare (nu minoritățile naționale – n.n.), maghiarii și evreii, germanii mai cu rezervă, și trebuie să atragem aceste popoare în lupta noastră. Acela care nu înțelege problema naționalităților, arăta Silaghi, e dușmanul clasei muncitoare și dușmanul P.C. Sigur, față de poporul german, care a ajutat, totdeauna, lupta împotriva Uniunii Sovietice și era contra poporului român, avem mai multe rezerve; față de maghiari și evrei, însă, care au avut, și ei, miile lor de morți și au suferit cu noi împreună, păstrăm cea mai mare prietenie. Să faci diferență de naționalitate înseamnă să fii dușmanul poporului român. Noi am învățat destul din acele ațâțări, care au fost aici” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 39).

O altă problemă analizată de liderul regionalei comuniste bănățene era Frontul Unic Muncitoresc. „Cu P.S.D. avem o alianță, de luptă împotriva fascismului și rămășițelor fascismului, deci trebuie să înțelegem că datoria noastră e de a colabora cu acest partid, împotriva partidelor fasciste și profasciste, care se identifică cu legionarii și în partidele lor” (Rămneanțu 1993, 305-306).

„Noi trebuie să avem – continuă Silaghi – o atitudine de prietenie față de P.S.D. Cu acesta avem o alianță pentru a distruge dușmanii noștri; el aparține liniei noastre. Tot la fel, alianța cu U.P., Fr. Plug., Sindicatele Unite. Un punct principal este lărgirea F.N.D. Prin aceasta vom ajunge la o lume mai bună. De Madosz și celelalte organizații naționale, trebuie să ținem cont și de ele. Trebuie să știm ce fel de organizație sprijină și care e atitudinea generală a partidului nostru” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 39).

„Ca problemă principală – reliefează liderul comunist bănățean – trebuie să vă spun ce e P.C. și cum trebuie să fie membrii partidului. P.C. e avangarda clasei muncitoare. Acest lucru înseamnă că partidul nostru trebuie să fie în fruntea clasei muncitoare, nu se poate concepe ca oamenii noștri să fie la coada mișcării unei acțiuni dintr-o fabrică. Noi trebuie să fim organizatorii acestei acțiuni. Aceasta e o chestie esențială. Fără aceasta, noi nu vom fi o avangardă. Acest lucru trebuie să-l introducem în viață. Nu știu dacă ați citit broșura partidului. În aceasta se scrie: «Partidul nu poate

să fie partid adevărat, dacă se mărginește să înregistreze ce simte și ce gândește clasa muncitoare, dacă se târâște în coada mișcării spontane, dacă nu știe să învingă inerția și indiferența politică a mișcării spontane, dacă nu poate să se ridice deasupra intereselor de moment ale proletariatului, dacă nu poate să ridice masele până la nivelul intereselor de clasă ale proletariatului» (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 39).

„Adică noi, de la Partid, trebuie să vedem mai departe decât vede un simplu muncitor. Trebuie să învățăm muncitorimea că ea e o clasă. Rostul P.C. este de a educa clasa muncitoare, fiindcă oamenii partidului trebuie să vadă mai departe. Muncitorul vede că are nevoie de o bucată mai mare de pâine, dar omul de partid trebuie să vadă, mai departe, de ce are nevoie muncitorul. Să dea clasei muncitoare o conștiință, de clasă a muncitorimii. Dacă e în sindicat, poate să fie și în alt partid, însă trebuie să vadă că clasa (sic) muncitoare e o clasă care are interesele sale specifice și nu poate să fie reprezentată de un partid burghez. P.C. e menit de a educa clasa muncitoare” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 39).

Dă indicații și despre strategia și tactica de urmat de către P.C. Acesta trebuie să le cunoască, adică când trebuie să meargă înainte și când trebuie să se oprească. Numai partidul poate să facă acest lucru. „Tov. Stalin spune că nicio armată nu poate să fie condusă fără un stat-major. P.C. e statul-major al clasei muncitoare. Așa trebuie să vedem partidul nostru. Are artilerie, infanterie, syndicatele, mai multe organizații, pe care trebuie să le conducă. P.C. Fără acest lucru nu va ști să aibă influență, să convingă pe clasa muncitoare să meargă pe drumul cel just. Comuniștii din syndicate trebuie să explice acest lucru. Acesta e rolul lor” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 39).

„Partidul – relevă liderul comunist bănățean – nu e numai un detașament, ci o parte a clasei muncitoare. De aceea, nu e de mirare că partidul nostru, în mare majoritate, e format din fiii clasei muncitoare. Însuși din sânul muncitorimii trebuie să fie ales, deci, acest partid. Cei mai buni fii ai clasei muncitoare trebuie să fie în partid. Alte detașamente mai pot să fie, însă, detașamente organizate. Unii spun că sunt comuniști, însă de aici și de a fi membru în Partid, e drum lung. Nu se poate închipui partidul ca o turmă, în care fiecare să poată să fie membru de partid. Cei care spun că sunt comuniști, fără să fie într-o celulă, într-o organizație, nu sunt comuniști adevărați. Avangarda trebuie să fie organizată. Martov spune că fiecare poate să fie în partid, pe când Lenin (Stan, Tismăneanu, Lemni 2016, 267-274) spune că nu fiecare poate fi primit în partid. Nu se poate închipui ca cineva să fie comunist fără să facă ceva... Dacă n-are avea partidul nostru un caracter organizat, cu o disciplină mai severă decât disciplina militară, fiindcă e o disciplină conștientă, nu oarbă, n-am putea merge înainte. Fără un comitet central, fără un comitet regional, ar fi imposibil să poți conduce poporul muncitor. Aceasta e o chestie esențială. Partidul nostru e un detașament organizat. Partidul e forma cea mai înaltă a organizației de clasă a proletariatului. Mai avem alte organizații syndicale, asociațiile femeilor, Uniunea Tineretului și alte organizații ale

clasei muncitoare, dar, totuși, Partidul este cea mai înaltă organizație. Partidul vede mai departe decât e problema de moment. Sindicatele luptă pentru revendicări concrete, dar cine poate să vadă peste acestea e partidul, care trasează linia politică. Fără acest lucru nu poate fi un partid de avangardă” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, ff. 39-40).

După această apologie a Partidului Comunist, se mai arată că „ar fi greșit să ne ducem numai în sindicat. Noi mergem, cu ei, și tot așa și în celelalte organizații. Așa le arătăm drumul. Dacă văd că e bine, atunci ne urmăresc. Noi convingem clasa muncitoare că pe drumul acesta trebuie să meargă, așa vom reuși dacă suntem în rândurile ei”.

Și caracterizarea și apologia organizației comuniste continuă, afirmându-se că „partidul e o unitate de voință indivizibilă, deoarece partidul nostru e un partid centralizat. La alte partide poate se permite aceasta. În partidul nostru, însă, nu pot să existe două centre. Fărâmițarea centrului ar însemna fărâmițarea clasei muncitoare. De aceea, e foarte important ca partidul nostru să fie condus de un comitet central și forurile celelalte. Partidul nostru a suferit mult din cauza fărâmițărilor. Dușmanii partidului vin să distrugă partidul nostru dinăuntru. Oamenii care au alte păreri caută să rupă, în două, partidul nostru. Văzând că nu pot distruge din afară, trimit oamenii lor, care se recrutează, regret, din clasa muncitoare, să ne distrugă dinăuntru. Lupta contra acestora nu înseamnă că în partidul nostru nu sunt păreri individuale. Sunt păreri personale, dar acestea trebuiesc spuse și discutate, dar, când s-a luat odată hotărârea, atunci trebuie să mergem pe acest drum. Dacă oamenii de partid spun ce anume e greșală, atunci putem îndrepta aceasta. Sigur că acest lucru nu poate să meargă la infinit” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 40).

Indicațiile date de liderul comunist continuă: „Partidul se întărește prin curățirea de elemente oportuniste. Partidul, chiar dacă nu are mulți membri, dar e un partid curat; înseamnă mult. Datorită acestui lucru, s-a putut ajunge la revoluția (în realitate, lovitura de stat – n.n.) din 1917, din Uniunea Sovietică. În Ungaria, partidul nu era curat și, de aceea, s-a ajuns acolo unde s-a ajuns”. În realitate, focarul bolșevic din Ungaria a fost stins de către armata română, la cererea Antantei (Brătianu 2001).

„Numaidecât trebuiesc excluse elementele nedisciplinate din și contra liniei partidului. Aceasta e chezașia că poți să învingi. Vă recomand să citiți broșura despre Partid. (nu i se dă nici autorul, nici numele – n.n.). E foarte important să știți ce e partidul, pe lângă chestiuni pe care le vom discuta în mod individual. Trebuie să știți un lucru, că numai prin luptă se poate intra în partidul comunist” (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 40.)

Și Silaghi concluzionează că „7 noiembrie înseamnă, pentru poporul nostru, foarte mult, fără de care n-am avea atâtea libertăți, fără de care, poate, nici n-am exista. Fiecare om trebuie să-și încoarde toate puterile, pentru a mobiliza masele largi, pentru a aduce un guvern al său, pentru revendicările politice și economice. Numai așa putem

să ajungem la Partid”. Și își termină alocuțiunea apoteotic, clamând lozinci bolșevice și comuniste. (A.N.S.J.T., fond Comitetul Regional Banat al P.C.d.R., d. 1/1944, f. 40).

Deci, în luna noiembrie 1944, activitatea comunistă continuă pe aceleași coordonate, de infiltrare sau organizare a unor noi modalități de acțiune. P.C.d.R. rămâne, și în această zonă a țării, în plan secund, propunându-și să coordoneze, din umbră, anumite instituții, deși, la nivel de regiune, rămâne o organizație politică insignifiantă.

Referințe bibliografice

- Brătianu, Gh., I. 2001. *Acțiunea politică și militară a României în 1919, în lumina corespondenței diplomatice a lui Ion I.C. Brătianu*. ediție îngrijită de Șerban Papacostea. București: Editura Corint.
- Bunescu, Traian. 1982. *Originalitatea politicii P.C.R. în rezolvarea problemei naționale în patria noastră, în Studii de istorie a Banatului* (în continuare SIB), Timișoara, VIII,, pp. 14-15.
- Gomboș, C., Constantin. 2018. *Focul căzut din cer*. Timișoara: Editura David Press Print.
- Marin, W.; Oancea, Gh., I. 1971. *Mișcarea antifascistă și revoluția populară în Banat*. f.e. Timișoara.
- Panu, A., Mihai. 2014. *Filii și mecanisme de propagandă nazistă în Banat. 1933-1945*. Cluj-Napoca: Editura Mega.
- Păiușan, Radu. 2013. *Activitatea Uniunii Patrioților (1944-1945) și a Partidului Național-Popular (1946-1949) în sud-vestul României*. Timișoara: Editura Stampa.
- Rămneanțu, Vasile. 1993. *Activitatea organizației județene P.S.D. Timiș-Torontal în perioada 1944-1946, în Banatica*, Reșița, 12 (II), 1993, pp. 305-306.
- Rusu, N., Dorina. 2016. *Membrii Academiei Române. Dicționar, 1866-2016*. ediția a IV-a revăzută și adăugită. București: Editura Academiei Române.
- Stalin, I., V. 1948. *Cursul scurt de istorie a Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice*. ediția a III-a, București: Editura P.M.R.
- Stan, Marius; Tismăneanu, Vladimir; Lemni, Cezar. 2016. *Vraja nihilismului*. București: Editura Curtea Veche Publishing.
- Zahiu, I. 1971. *Reșița – istorie și contemporaneitate*. Reșița.

Presă:

Luptătorul Bănățean. 1944. Anul I.

Fond arhivistic:

Arhivele Naționale, Serviciul Județean Timiș, fond *Comitetul Regional Banat al P.C.d.R.*, 1944.